

Európske poľnohospodárstvo a klimatické zmeny

In: Agra Europe, , č. 2266, (6. júl 2007), A/1.

Európske poľnohospodárstvo je a aj naďalej bude ovplyvňované klimatickými zmenami. Relatívne rýchly rast priemerných teplôt, ktoré vedecké kruhy očakávajú v budúcom storočí, bude spôsobovať problémy a výzvy, ktoré vyrieši skôr prispôbenie poľnohospodárstva ako politické zásahy a legislatívne úpravy. Prínos poľnohospodárstva k antropogénnym príčinám globálneho otepľovania sa však znižuje a to najmenej kvôli zmenám v politike. To sú hlavné myšlienky, ktoré vyslovila komisárka Boelová na konferencii* o klimatických zmenách v Bruseli tento týždeň.

Politika podľa nej bude umožňovať európskemu poľnohospodárstvu viac reagovať na zmenený model klímy.

Odčlenenie priamych platieb od poľnohospodárskej produkcie by mohlo prispieť k nevyhnutnej produkčnej flexibilitě. Jedným z cieľov decouplingu je umožniť farmárom reagovať na rôzne vonkajšie vplyvy. V minulosti napríklad väzby medzi priamymi platbami a produkciou podnecovali farmárov k pestovaniu plodín s vysokými nárokmi na vodu dokonca aj v oblastiach, kde bola voda vzácnou komoditou. Teraz majú možnosť pestovať plodiny vhodné pre suché podnebie.

Menej emisií z poľnohospodárstva

Je pravdepodobné, že odklon od intenzifikácie, vyplývajúci zo súčasných politických zmien prispeje k zníženiu podielu poľnohospodárstva na celkovej tvorbe emisií skleníkových plynov.

Podľa komisárky Boelovej v roku 1990 11% skleníkových plynov vznikajúcich v Európskej únii pochádzalo z poľnohospodárstva a v roku 2004 tento údaj klesol na 9%. Z údajov komisie vyplýva, že od roku 1990 do roku 2004 klesli celkové emisie skleníkových plynov v EÚ-15 o 10% a o 14% v EÚ-25. Očakáva sa, že tento trend bude pokračovať tak, že v roku 2010 budú emisie z európskeho poľnohospodárstva o 16 % nižšie v porovnaní s úrovňou v roku 1990.

Budúce požiadavky na vodu budú závisieť od rentabilite rôznych plodín, pokroku závlhovej techniky, ekonomickej návratnosti alebo rezervoárov vody na farme, cien a poplatkov za vodu.

Ďalej význam verejného akceptovania genetických úprav plodín odolných voči suchu a skutočný priestor pre produkovanie takýchto odrôd, by mohli mať veľký vplyv na model budúcej poľnohospodárskej produkcie.

Dôsledky globálneho otepľovania

Podľa Martina Parryho**, jedného z najuznávanejších analytikov na túto problematiku sú vplyvy globálneho otepľovania nasledovné:

- zvýšenie ročných teplôt o 0,1°C až 0,4°C v priebehu dekády,
- horúce letá sa budú do roku 2020 vyskytovať dvakrát častejšie (v Španielsku päťkrát častejšie),
- letá v južnej Európe budú suché,

Ústav vedecko-technických informácií pre pôdohospodárstvo

Samova 9, 950 10 Nitra, www.uvtip.sk

Informačné stredisko pre Európsku úniu

www.uvtip.sk/iseu, iseu@uvtip.sk, tel.: 037/7721 805 kl. 113

- zimy v severnej Európe budú vlhšie a intenzita zrážok sa zvýši,
- vyskytnú sa ďalšie riziká: najvýznamnejším je možná zmena v povahe a chovaní Golfského prúdu.

Podľa Parryho bude poľnohospodárstvo ovplyvňovať hlavne vytváranie teplejších pomerov na severe Európy, suchších na juhu s intenzifikáciou zrážok a zvýšeným výskytom extrémne horúcich dní alebo období. To by mohlo zvýhodniť hospodárenie na severe a znevýhodniť poľnohospodárstvo na juhu. Nákladné to bude na severe aj na juhu. Na juhu by mal byť väčší nedostatok vody a v strede, na sever a v horských oblastiach by malo byť viac záplav. Súčasné environmentálne problémy, ako je na juhu rozširovanie púští a vyplavovanie pôdy na severe môžu byť situáciu ešte zhoršovať.

Zmena klimatických zdrojov

Celkovo však, podľa Parryho analýzy, nastane „pravdepodobne geografická zmena klimatických podmienok orientovaná z juhu na sever Európy a zvýši sa rozdiel vo vybavení prírodnými danosťami medzi severom a juhom Európy“.

Jedným z najvýznamnejších aspektov klimatických zmien je ich vplyv na dostupnosť vody. Na severe môže byť príliš veľa vody v určitých obdobiach so zvýšením rizika záplav a súčasne nedostatok vody na juhu. Tiež je pravdepodobné, že bude zvýšené riziko záplav v horských oblastiach. Odhaduje sa napríklad, že v Alpách sa zvýši riziko záplav o 20%.

Očakáva sa, že celkovo by mal byť model klimatických zmien pre európske poľnohospodárstvo prospešný. Keď berieme do úvahy dôsledky klimatických zmien vo svetovom meradle, mala by byť Európa vystavená menším negatívnym dôsledkom ako väčšina iných regiónov. To predstavuje príležitosť zvýšiť podiel Európy na svetovej produkcii potravín a z globálneho hľadiska môže byť nevyhnutné zvýšiť produkciu potravín v Európe s cieľom udržať globálnu potravinovú bezpečnosť.

Zatiaľ čo komisárka Boelová pochybuje o veľkom význame politiky pri riešení klimatických zmien, Parry tvrdí, že existujú rôzne línie politického vývoja, ktorými by bolo možné sa riadiť.

Možné politické reakcie

Objavujú sa tvrdenia, že môže dôjsť k zmenám podpornej politiky medzi severom a juhom, s dôrazom na politiku potrebnú na podporu vývoja v južnej Európe, ak sú tam väčšie environmentálne problémy.

Je pravdepodobné, že úvahy o klimatických zmenách budú musieť byť zapracované do politiky rozvoja vidieka EÚ a do regionálnych podporných politík – do oblastí ako je environmentálna politika alebo smernice o vode.

Vo veľkom rozsahu sa s týmto názorom stotožnila komisárka Boelová. „Farmári už musia plniť všetky environmentálne pravidlá. Možno bude treba viac pravidiel; ja si ale myslím, že by sme mali dať farmárom pozitívne stimuly – stimuly na prispôbenie ich farmových štruktúr a produkčných metód a na pokračovanie v zabezpečovaní environmentálnych služieb“. Mala by byť schválená politika rozvoja vidieka, ktorá by sa dokázala vysporiadať s klimatickými zmenami. „V rámci druhého piliera SPP zreteľne odmeňujeme farmárov a iných vlastníkov pôdy za environmentálne prínosy a služby, ktoré poskytujú. A ako som

uviedla, aj politika rozvoja vidieka podporuje rôzne úsilia prispôsobiť sa rôznym výzvam, environmentálnym a iným“.

Pravdepodobne budú potrebné politiky na riešenie rizík a možných kríz, tak ako opatrenia rizikového manažmentu v novom režime trhu s ovocím a zeleninou a návrhy pre odvetvie vína.

Nedostatok informácií

Medzi mnohými analytikmi vládne skepticizmus ohľadom skutočnej povahy a pravdepodobnom rozsahu globálneho otepľovania. Podobne ako väčšina realistických komentátorov o problémoch klimatických zmien aj komisárka Boelová pripúšťa, že nemáme dostatok spoľahlivých informácií o pravdepodobnom rozsahu a dôsledkoch globálneho otepľovania.

„Áno, máme modelované klimatické zmeny na globálnej úrovni. Niektoré modely nám poskytujú rôzne výsledky v porovnaní s inými modelmi. V niektorých prípadoch doteraz nemáme dostatok podrobných informácií o vplyve na regionálnu úroveň – alebo dostatočné zhodnotenie možností prispôsobenia sa a ich praktickej realizácii“.

Uvažujúc o problémoch súvisiacich s klimatickými zmenami v perspektíve komisárka dodala: „Dokonca ani keby by mi Európska únia náhle dala zajtra neobmedzený rozpočet, nebola by som schopná vytvoriť perfektnú politiku umožňujúcu našim farmárom žiť s klimatickými zmenami“.

*

„Úloha farmárov pri zmierňovaní klimatických zmien“ Mariann Fischer Boelová, júl 2007.
<http://>

**

„Vplyv klimatických zmien na európske poľnohospodárstvo“. Martin Parry, spolupredsedaajúci, IPCC, Pracovná skupina 2, Meteorologický ústav Veľkej Británie. Prezentácia ku neformálnemu stretnutiu ministrov poľnohospodárstva a životného prostredia, september 2005, Londýn

EÚ vyzýva farmárov, aby sa prispôsobili klimatickým zmenám

In: Agra Europe, , č. 2265, (29. jún 2007), EP/10.

V novej zelenej správe vydanéj koncom júna, Európska komisia uviedla, že farmári budú musieť pestovať rôzne plodiny a platiť viac za vodu, ktorú využívajú, aby sa prispôsobili „neodvratným“ klimatickým zmenám. Dokument navrhuje politické riešenia prispôsobenia sa meniacim sa podmienkam. V správe sa uvádza „Určitý stupeň klimatických zmien je neodvratný v priebehu tohto storočia a neskôr, aj napriek úspešným snahám o prispôsobenie sa“. K zmenám dôjde aj keď sa EÚ usiluje o zníženie emisií skleníkových plynov.

Správa varuje, že predpokladané klimatické zmeny ovplyvnia úrody plodín, manažment živočíšnej výroby a rozmiestnenie produkcie. Horúce vlny, suchá a škodcovia pravdepodobne zvýšia výskyt neúrod.

Prispôsobenie predpokladá vývoj takých plodín, ktoré môžu prosperovať pri nižších zrážkach v južnej Európe a väčších v severných krajinách ako Švédsko. Zmena osevného postupu je považovaná za ďalšie možné riešenie.

V správe sa spomína „neadekvátne oceňovanie vody“ a argumentuje sa, že spotrebitelia by mali platiť zodpovedajúce náklady dokonca aj za malé množstvo vody, ktoré chcú využívať.

„Niektoré mestské úrady v južnej Európe vyvinuli spolu s farmármi iniciatívy na šetrenie vody prostredníctvom elektronického manažmentu a systémov distribúcie pre zavlažovanie plodín, uvádza sa v správe. V správe sa farmárom odporúča udržiavať uhlík v pôde obmedzením obrábania na minimum. Oraním polí sa uvoľňuje uhlík do atmosféry.

Obozretnosť ohľadom biopalív

V spomínanej správe sa vyjadruje varovanie ohľadom cieľa EÚ zabezpečiť desiatinný podiel biopalív na všetkých dopravných palív do roku 2020.

Pri uvažovaní o potenciálnej katastrofe, ktorú môžu spôsobiť klimatické zmeny v úrodách rastlín a zásobách potravín „mal by byť odhadnutý potenciálny dopad produkcie energie na globálne zásoby potravín“, uzatvára dokument. „Úloha farmárov ako ochrancov životného prostredia bude nadobúdať čoraz väčší význam, pretože vyčíňajúce počasie predstavuje stále väčší problém.

Budúcoročná veľmi očakávaná „zdravotná prehliadka SPP“ poskytne možnosť modernizovať poľnohospodárske subvencie tak, aby pomohla európskemu poľnohospodárstvu prispôbiť sa, uzatvára správa.

SPP by sa mala zamerať na klimatické zmeny

In: Agra Europe, č. 2261, (1. jún 2007), EP/7

Podľa diskusie Európskej komisie k dokumentu, ktorý bol prezentovaný pre Agra Europe koncom mája, by mala Európska únia viac pomáhať farmárom prispôbovať sa klimatickým zmenám.

Podľa dokumentu, ktorý by mal byť publikovaný 13. júna, bude zvyšovanie teplôt spôsobovať pokles úrod plodín v južnej Európe a ich zvyšovanie na severe. Prispôbovanie klimatickým zmenám by sa malo stať „jasným cieľom“ celej politiky EÚ a zákonov ovplyvňujúcich poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka.

Nadmerné teploty vyvolané vznikajúcimi skleníkovými plynmi v atmosfére sa už v Európe významne prejavili.

„Prispôsobenie bude vyžadovať zmeny využívania pôdy, produkčných metód, poľnohospodárskych štruktúr a stratégií“, uvádza sa v dokumente. „Prispôsobenie sa klimatickým zmenám a zmierňovanie klimatických zmien by malo byť plne integrované a znovu posilnené v oboch pilieroch SPP: podpore príjmov a rozvoji vidieka.

Najviac podľa dokumentu klesnú úrody plodín v Španielsku a Portugalsku, a to na konci tohto storočia až o 60 %, pretože zrážky klesnú až o 40 % a teploty sa zvýšia až o 5 stupňov Celzia.

V Škandinávii a Pobaltských štátoch sa teploty môžu zvýšiť rovnako o 4,5 stupňa, pričom sa predlžuje vegetačné obdobie a zvyšujú úrody; zmeny by mohli tiež spôsobiť objavenie nových škodcov a chorôb. V Európe pravdepodobne vyššie teploty ovplyvnia životné podmienky dobytky a zvýšia šance pre rozširovanie infekčných chorôb. Globálne otepľovanie môže tiež znamenať viac prípadov „infekcií vyvolaných potravou“, ako napr. salmonelózy.

Nové metódy hospodárenia

S cieľom pomôcť farmárom prispôsobiť produkciu meniacim sa teplotám a poskytnúť ďalšiu podporu príjmov pre tých, ktorí sú najviac zasiahnutí, dokument odporúča podporu opatrení na zlepšenie manažmentu pôdy, ako napr. nižšiu úroveň obrábania, aby sa minimalizovalo uvoľňovanie organického uhlíka.

Dokument uvádza, že v tomto roku Európska komisia vydá publikáciu o vzťahu medzi poľnohospodárstvom a klimatickými zmenami. V roku 2008 bude vydaná publikácia o vplyve klimatických zmien na zdravie ľudí a zvierat.

Veľmi očakávaná „zdravotná prehliadka“ SPP plánovaná na rok 2008, poskytne možnosť pre zapracovanie opatrení na prispôsobenie sa klimatickým zmenám do poľnohospodárskej politiky EÚ.

